

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**Сільське господарство
та лісівництво
№6 (Том 2)**

**Вінниця
2017**

**Журнал науково-виробничого та
навчального спрямування
«СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЛІСІВНИЦТВО»
AGRICULTURE AND FORESTRY**

Заснований у 1995 році під назвою
**«Вісник Вінницького державного
сільськогосподарського інституту»**
У 2010-2014 роках виходив під назвою **«Збірник
наукових праць Вінницького національного
аграрного університету»**.
З 2015 року **«Сільське господарство та
лісівництво»**

*Свідоцтво про державну реєстрацію засобів
масової інформації №21363-11163 від 09.06.2015*

Головний редактор

кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Мазур В.А.**

Заступник головного редактора

кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Дідур І.М.**

Члени редакційної колегії:

доктор економічних наук, професор, академік НААН **Калетнік Г.М.**
доктор економічних наук, професор, академік НААН **Сичевський М.П.**
доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН **Роїк М.В.**
доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН **Петриченко В.Ф.**
доктор біологічних наук, професор, академік НААН **Патика В.П.**
доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кор. НААН **Лихочвор В.В.**
доктор сільськогосподарських наук, член-кор. НААН **Гізбуллін Н.Г.**
доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кор. НААН **Каленська С.М.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Яремчук О.С.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Памужак М.Г.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Бушуєва В.І.**
кандидат сільськогосподарських наук, професор **Заболотний Г.М.**
кандидат сільськогосподарських наук, доцент **Поліщук І.С.**
кандидат біологічних наук, професор **Мамалига В.С.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Разанов С.Ф.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Чернецький В.М.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Балан В.М.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Ермантраут Е.Р.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Бондар А.О.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Цвей Я.П.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Саблук В.Т.**
доктор сільськогосподарських наук, ст.н.с. **Чабанюк Я.В.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Бахмат М.І.**
кандидат сільськогосподарських наук, ст.н.с. **Присяжнюк О.І.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Демидає Г.І.**
доктор сільськогосподарських наук, ст.н.с. **Гетман Н.Я.**
доктор сільськогосподарських наук, ст.н.с. **Ковтун К.П.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Мойсієнко В.В.**
кандидат біологічних наук, ст.н.с. **Петюх Г.П.**
доктор сільськогосподарських наук, професор **Ковалевський С.Б.**

доктор біологічних наук, професор **Черняк В.М.**

доктор сільськогосподарських наук, **ст.н.с. Іваніна В.В.**

Видавець: Вінницький національний аграрний університет

Відповідальний секретар – **Мазур О. В.**, кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Редагування, корекція й переклад на іноземну мову– **Матієнко О.С.**

Комп'ютерна верстка– **Мазур О.В.**

ISSN 2476626

ВНАУ, 2017

«СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЛІСІВНИЦТВО»

«AGRICULTURE AND FORESTRY»

Журнал науково-виробничого та навчального спрямування 05'2017(6)

ЗМІСТ

АГРОХІМІЯ ТА СУЧАСНІ НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ ДОБРИВ І БІОЛОГІЧНО-АКТИВНИХ РЕЧОВИН

ДІДУР І.М., ЗАХАРЧУК В.В. ВПЛИВ ІНОКУЛЯЦІЇ НАСІННЯ НА УРОЖАЙНІСТЬ СОРТІВ ГОРОХУ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО

6

ЛІСОВЕ ТА САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО

ПРОКОПЧУК В.М., ЦИГАНСЬКИЙ В.І., ЦИГАНСЬКА О.І. УДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ВЕГЕТАТИВНОГО РОЗМНОЖЕННЯ САМШИТУ ВІЧНОЗЕЛЕНОГО (BUXUS SEMPERVIRENS L.) МЕТОДОМ ЖИВЦЮВАННЯ В УМОВАХ ЗАКРИТОГО ГРУНТУ

17

ЮРКІВ З.М., НЕЙКО І.С. ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ЛІСІВ УКРАЇНИ МЕТОДАМИ ЛІСОВОЇ СЕЛЕКЦІЇ ТА ЛІСОВОГО НАСІННИЦТВА

24

РОСЛИННИЦТВО, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ТЕЛЕКАЛО Н.В., БЛАХ М.В. ВПЛИВ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ЛЮЦЕРНИ ПОСІВНОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО

35

КОРМОВИРОБНИЦТВО, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЛИПОВИЙ В.Г., КНЯЗЮК О.В. ФОТОСИНТЕТИЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ОДНОВИДОВИХ І СУМІСНИХ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ З СОЄЮ

44

СЕЛЕКЦІЯ, НАСІННИЦТВО, НАСІННСЗНАВСТВО ТА СОРТОЗНАВСТВО
МАЗУР О.В., ПОРОХОВНИК І.І. ОЦІНКА ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ СЕЛЕКЦІЇ КВАСОЛІ ЗВИЧАЙНОЇ НА РАННЬОСТИГЛІСТЬ ТА УРОЖАЙНІСТЬ

51

МАЗУР О.В., РОЇК М.В. ВІДМІННОСТІ СОРТІВ КВАСОЛІ ЗВИЧАЙНОЇ ЗА ОЗНАКАМИ ТЕХНОЛОГІЧНОСТІ ТА ПРОДУКТИВНОСТІ

60

ОВОЧІВНИЦТВО ТА ГРИБНИЦТВО, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

SOBIERALSKA K, DAWIDOWICZ L, GOLAK-SIWULSKA I, ВДОВЕНКО С.А. ХІМІЧНІ СПОЛУКИ, ЯКІ МІСТЯТЬСЯ В ЇСТІВНИХ ГРИБАХ І ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ 67

ISSN 2476626. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО
ТАЛІСІВНИЦТВО

№6 (Том2)
2017

НОВІКОВА А.В. ЕКОНОМІЧНА ТА БІОЕНЕРГЕТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ КУЛІСНИХ ПОСІВІВ ТА СИСТЕМ УДОБРЕННЯ ЗА ВИРОЩУВАННЯ ЦИБУЛІ РІПЧАСТОЇ В ОЗИМІЙ КУЛЬТУРІ НА БОГАРІ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ 79

ПЕРЕРОБКА ТА ЗБЕРІГАННЯ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА
МАКСІМОВА І. М., СОЛЯР Л. В., ГАЛУЩАК Л.Б., СТЕПАНОВА І.С. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІНИ ЯКОСТІ ЗЕРНА КУКУРУДЗИ ПРИ ЗБЕРІГАННІ В СХОВИЩАХ РІЗНИХ ТИПІВ 86

МАКСІМОВА І. М., СОЛЯР Л. В., ГАЛУЩАК Л.Б., ПАПУША К.Ф. ЗБЕРІГАННЯ СОНЯШНИКУ З РІЗНИМ ВМІСТОМ ЖИРУ 94

ЕКОЛОГІЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ТКАЧУК О.П., ЗАЙЦЕВА Т.М., ДУБОВИЙ Ю.В. ВПЛИВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОКСИКАНТІВ НА АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ҐРУНТУ 102

КАВУН Е.М., КОСТИШИНА Н.А. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ВОДЯНОГО ГОРІХА ТРАРА NATANS L. СЕРЕД ВОДНОЇ РОСЛИННОСТІ НА ВОДОЙМИЩАХ УКРАЇНИ З ВИКОРИСТАННЯМ СУПУТНИКОВИХ МЕТОДІВ 110

КАВУН Е.М., ЛОГІНОВА С.О. ГЕОГРАФО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОШИРЕННЯ СТОВБУРОВИХ ШКІДНИКІВ ХВОЙНИХ ПОРІД ДЕРЕВ В МЕЖАХ ЖИТОМИРСЬКОЇ ТА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ ТА ЇХ ДИНАМІКА 120

МУДРАК Г.В., ВДОВИЧЕНКО І.П. АНАЛІЗ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОЦІНКИ ПРИДАТНОСТІ ЗЕМЕЛЬ СПЕЦІАЛЬНИХ СИРОВИННИХ ЗОН ЕКОЛОГІЧНИМ ВИМОГАМ 129

РАЗАНОВ С.Ф., НАСТОЯЩА А.М. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН В СУЧАСНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ УМОВАХ ДОВКІЛЛЯ 141

КОВАЛЬОВА С. П., ІЛЬНИЦЬКА О.В., РУБАН І.М. ТОКСИКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ЖИТОМИРЩИНИ 150

ЗАХИСТ РОСЛИН

**БУТКАЛЮК Т.О., ПІНЧУК Н.В., ВЕРГЕЛЕС П.М. КОНТРОЛЬ
ЧИСЕЛЬНОСТІ ТА ШКОДОЧИННОСТІ ОСНОВНИХ ШКІДНИКІВ
І ХВОРОБ ЯБЛУНЕВОГО САДУ**

159

ISSN 2476626. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

№6 (Том2)

ТАЛІСІВНИЦТВО

2017

**ОКРУШКО С.Є. ВПЛИВ СТИМУЛЯТОРА РОСТУ ВИМПЕЛ НА
УРОЖАЙНІСТЬ КАПУСТИ БІЛОГОЛОВОЇ**

167

ГРУНТОЗНАВСТВО ТА ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ГРУНТІВ

**БРОННІКОВА Л.Ф. СТРУКТУРА РЕЛЬЄФУ ГРУНТОВОГО ПОКРИВУ
ВІННИЧЧИНИ, ЯК ЧИННИК ІНТЕНСИВНОСТІ ЕРОЗІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ**

174

**ЧОРНА В.І., ВАГНЕР І.В. ЕКОЛОГІЧНА ФУНКЦІЯ БОРУ ПРИ
ВИРОЩУВАННІ СОНЯШНИКА (HELIANTHUS L.) НА ТЕХНОГЕННО-
ПОРУШЕНИХ ГРУНТАХ**

182

ПРОГРЕСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ КОМПЛЕКСІ

**ГУЦАЛЕНКО О.В., КОМАХА В.П. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА**

193

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АГРАРНОЇ ОСВІТИ

**ВОЛОШИНА О. В. ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
СТУДЕНТІВ-АГРАРІЇВ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ**

204

**КЛИБАНІВСЬКИЙ Я.В. МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ
СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ У НЕСПОРТИВНИХ
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

213

**ОЛІЙНИК Н.А., СОВИК Л. А. УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО
ВІДВІДУВАННЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ З
ВИКОРИСТАННЯМ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАСОБІВ У ДІВЧАТ
ВНЗ**

222

Збірник наукових праць внесено в оновлений перелік наукових фахових видань
України з сільськогосподарських наук під назвою «Сільське господарство та
лісівництво»

(підстава Наказ Міністерства освіти і науки України 16.05.2016 р. №515).

Адреса редакції 21008, Вінниця, вул. Сонячна, 3, тел. 46-00-03

Вінницький національний аграрний університет

Електронна адреса: selection@vsau.vin.ua адреса сайту: (<http://forestry.vsau.org>).

Номер схвалено і рекомендовано до друку рішенням: Редакційної колегії журналу, протокол №6 від 20 квітня 2017 року; Вченої ради Вінницького національного аграрного університету, протокол № 11 від 30 травня 2017 року.

Усі права застережені. Тексти статей, таблиці, графічний матеріал, формули захищені законом про авторські права. Передрук і переклад статей дозволяється за згодою авторів. Відповідальність за зміст публікацій і достовірність наведених в них даних та іншої інформації, несуть автори статей. Висловлені у надрукованих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї жодних зобов'язань.

УДК: 631. 543: 633: 34: 633.15

**ФОТОСИНТЕТИЧНА
ПРОДУКТИВНІСТЬ
ОДНОВИДОВИХ І СУМІСНИХ
ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ З СОЄЮ**

ЛИПОВИЙ В.Г., канд. с.-г. наук,
доцент
Вінницький національний
аграрний університет
КНЯЗЮК О.В., канд. с.-г. наук,
доцент Вінницький державний
педагогічний університет

В статті наведено результати досліджень з оцінки впливу способів сівби та удобрення на фотосинтетичну продуктивність сумісних посівів кукурудзи із соєю.

Встановлено, що найбільша площа асиміляційної поверхні листків (40,9 тис.м²/га) формувалась в фазі молочної стиглості зерна при сівбі два рядка кукурудзи + один рядок сої і внесенні N₉₀P₉₀K₉₀. Максимальна величина фотосинтетичного потенціалу (2,81 млн.м²дн./га) одержано також при цих же варіантах дослідів в період цвітіння – молочна стиглість.

Ключові слова: фотосинтетична продуктивність, кукурудза, соя, сумісні посіви, способи сівби, удобрення.

Табл. 2. Літ. 8

Постановка проблеми. Недоліком кукурудзи, як високоенергетичної культури, особливо у зеленій масі та заготовленому з неї силосі міститься багато вуглеводів та мало протеїну – в межах 65-70 грамів в розрахунку на одну кормову одиницю, що при зоотехнічних нормах повинно становити 110-115 грамів. Одним з найдешевших способів для збагачення зеленої та силосної маси кукурудзи білковими сполуками є сумісний її посів з високобілковими культурами. Кращим високобілковим компонентом вважається соя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією із актуальних проблем біологічної науки є підвищення фотосинтетичної продуктивності рослин. Урожайність кукурудзи, як і інших культур, цілком визначається роботою фотосинтетичного апарату. Причому, в процесі фотосинтезу утворюється 90 – 95% всієї сухої маси врожаю.

Як відомо, рушійною силою процесу фотосинтезу є енергія сонячної радіації. Згідно сучасних уявлень, в процесі фотосинтезу використовується не весь спектр сонячної радіації, а тільки частина його, яка надходить в інтервалі довжини хвиль від 0,38 до 0,71 мкм. Цю частину радіації називають фотосинтетично - активною радіацією (ФАР) [4]. В теорії і практиці програмування врожаю сільськогосподарських культур широко використовують показники фотосинтетичної діяльності рослин. В зв'язку з цим, визначення оптимальних умов для фотосинтетичної продуктивності та підвищення коефіцієнту використання ФАР є однією із головних проблем рослинництва [6].

Вітчизняними і зарубіжними дослідженнями встановлено, що фотосинтетична продуктивність рослин залежить від величини асиміляційної поверхні, інтенсивності фотосинтезу, добового приросту біомаси, коефіцієнта використання сонячної енергії і ін. Чим більша площа листкової поверхні, тим енергійніше йде накопичення органічної речовини рослинами кукурудзи, що обумовлює збільшення урожайності культури [2].

Фотосинтез є унікальним процесом перетворення енергії світла в енергію хімічних зв'язків, необхідних для загального метаболізму рослин і включає послідовні фотосинтетичні реакції, які здійснюються за рахунок енергії, що поглинається різними фотосистемами, з'єднаними певною кількістю послідовних переносників електронів. В зв'язку з цим велику цікавість викликають дослідження, спрямовані на вивчення показників, які характеризують фотосинтетичну діяльність рослин у посів [1].

Формування цілей статті полягає в встановленні впливу способів сівби, добрив на фотосинтетичну продуктивність рослин кукурудзи при вирощуванні її сумісно із соєю.

Виклад основного матеріалу. Підвищення фотосинтетичної продуктивності рослин залежить від багатьох факторів зовнішнього середовища та прийомів вирощування з метою одержання максимально можливого врожаю сільськогосподарських культур [7].

Проведенні дослідження свідчать, що застосування мінеральних добрив позитивно впливало на загальну величину листкової поверхні. В роки досліджень при вивчаючих способах сівби і строках визначення площі листків на ділянках, де вносились мінеральні добрива вона була більшою ніж на ділянках без добрив. Так, в середньому за 2015-2016 рр. в фазі викидання волотей на ділянках, де кукурудзу висівали сумісно із соєю за схемою один рядок кукурудзи + один рядок сої при внесенні $N_{90}P_{90}K_{90}$ площа листкової поверхні склала 28,9 тис.м²/га на ділянках без добрив – 20,9 тис. м²/га (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка наростання листкової поверхні рослин кукурудзи одновидових і сумісних посівах із соєю залежно від способу сівби і добрив, тис.м²/га (середнє за 2015-2016 рр.)

Способи сівби	Фаза росту і розвитку рослин кукурудзи			
	6-8 листків	викидання волотей	молочна стиглість	молочно-воскова стиглість
1	2	3	4	5
Без добрив				
Кукурудза – одновидовий посів	6,8	20,2	29,1	26,6

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5
Один рядок кукурудзи + один рядок сої	7,0	20,9	30,2	28,1
Два рядка кукурудзи + один рядок сої	7,1	21,5	31,6	29,6
N ₄₅ P ₄₅ K ₄₅				
Кукурудза – одновидовий посів	7,1	24,3	33,5	30,9
Один рядок кукурудзи + один рядок сої	7,2	24,4	34,7	32,6
Два рядка кукурудзи + один рядок сої	7,4	26,4	36,1	33,9
N ₉₀ P ₉₀ K ₉₀				
Кукурудза – одновидовий посів	7,5	28,4	37,8	35,3
Один рядок кукурудзи + один рядок сої	7,6	28,9	39,2	37,1
Два рядка кукурудзи + один рядок сої	7,8	31,2	40,9	38,2

Аналізуючи динаміку наростання площі листкової поверхні кукурудзи в онтогенезі рослин слід відмітити, що такий фактор, як спосіб сівби також впливав на неї. Так, в середньому за два роки максимальна площа листків (40,9 тис.м²/га) була в фазі молочної стиглості зерна при сівбі два рядка кукурудзи + один рядок сої і внесенні N₉₀P₉₀K₉₀. Яка була більшою на 3,1 тис.м²/га порівняно з одновидовим посівом кукурудзи і на – 1,7 тис.м²/га при

посіви за схемою один рядок кукурудзи + один рядок сої. Така ж тенденція спостерігалась на інших варіантах.

Таким чином найбільш сприятливі умови для формування асиміляційної поверхні створюються при сівбі кукурудзи сумісно з соєю і внесенні мінеральних добрив в дозі $N_{90}P_{90}K_{90}$

Для ефективного використання сонячної енергії велике значення має не тільки розмір асиміляційної поверхні листків кукурудзи, але й тривалість її активної роботи. Для характеристики фотосинтетичної роботи посіву за період вегетації використовують показник – фотосинтетичний потенціал (ФП), який характеризує сумарну площу листків за весь вегетаційний період, відображає особливості темпів росту і розвитку рослин, формування листової поверхні кукурудзи в зв'язку з умовами, які впливають на її розвиток. Він повніше, ніж площа листків, характеризує реальні можливості посіву в синтезі органічної речовини. Висока продуктивність посіву забезпечується при умові, якщо ФП посіву досягає оптимальної величини. Фотосинтетичний потенціал повинен складати не менш як 2 млн.м²/га на кожні 100 днів вегетації [5].

В наших дослідженнях фотосинтетичний потенціал збільшувався на протязі всього вегетаційного періоду при вивчаючих способах сівби кукурудзи із соєю і внесених мінеральних добрив, причому найбільші його показники були у кукурудзи, як в одновидовому посіві так і сумісно із соєю, яку вирощували при внесенні $N_{90}P_{90}K_{90}$. Так, до кінця вегетаційного періоду (період від цвітіння до молочної стиглості зерна) фотосинтетичний потенціал при внесенні $N_{90}P_{90}K_{90}$ складав 2,63 – 2,81 млн.м².дн./га, на ділянках без добрив він був меншим на 0,28 – 0,66 млн.м².дн./га, порівняно із удобреними ділянками (табл.2).

Крім умов мінерального живлення, на фотосинтетичний потенціал рослин кукурудзи впливали також способи сівби її сумісно із соєю. Так, при висіві їх (два рядка кукурудзи + один рядок сої) в період викидання волотей – цвітіння і внесенні $N_{90}P_{90}K_{90}$ він складав 2,05 млн.м²/га, що на 0,08 млн.м²/га більше порівняно з варіантами де кукурудзу сумісно із соєю висівали через рядок і на 0,15 млн.м²/га порівняно із одновидовим посівом кукурудзи.

Таблиця 2

Фотосинтетичний потенціал кукурудзи в одновидових і сумісних посівах із соєю, млн.м²дн./га (середнє за 2015-2016 рр.)

Способи сівби	Повні сходи – 6-8 листків	6-8 листків – викидання волотей	Викидання волотей-цвітіння	Цвітіння-молочна стиглість
Без добрив				
Кукурудза - одно - видовий посів	0,112	1,15	1,41	2,15
Один рядок кукурудзи + один рядок сої	0,119	1,26	1,51	2,26
Два рядка кукурудзи + один рядок сої	0,121	1,42	1,58	2,35
N ₄₅ P ₄₅ K ₄₅				
Кукурудза - одно - видовий посів	0,121	1,36	1,66	2,39
Один рядок кукурудзи + один рядок сої	0,128	1,47	1,74	2,49
Два рядка кукурудзи + один рядок сої	0,130	1,63	1,82	2,58
N ₉₀ P ₉₀ K ₉₀				
Кукурудза - одно - видовий посів	0,129	1,56	1,90	2,63
Один рядок кукурудзи + один рядок сої	0,137	1,67	1,97	2,71
Два рядка кукурудзи + один рядок сої	0,139	1,84	2,05	2,81

Максимальна ж величина фотосинтетичного потенціалу рослин кукурудзи в середньому за два роки досліджень одержана в кінці вегетації (2,81 млн.м²дн./га) на ділянках де її висівали сумісно із соєю при способі сівби два рядка кукурудзи + один рядок сої.

Висновки. Фотосинтетична продуктивність рослин кукурудзи при вирощуванні її сумісно з соєю залежала від величини і тривалості роботи

асиміляційної поверхні. Максимальне поглинання енергії сонячних променів можливо за ефективних способів сівби при яких збільшувався фотосинтетичний потенціал посівів.

При формуванні урожаю сумісних посівів кукурудзи з соєю, як у цілому за вегетацію, так і в окремі її періоди, вища продуктивність роботи листків кукурудзи спостерігалась при сівбі два рядка кукурудзи + один рядок сої.

Список використаних джерел

1. Князюк О. В. Фотосинтетична продуктивність гібридів кукурудзи в залежності від строків сівби /О.В. Князюк, В.Г. Липовий // Зб. наукових праць БДАУ – Біла Церква – Вип. 4(80) -2010 – С. 41-45.
2. Князюк О.В. Вплив технологічних прийомів на фотосинтетичну продуктивність гібридів кукурудзи / О.В. Князюк, В.Г. Липовий, І.Ф. Підпалій // Зб. наукових праць БДАУ. – Вип. 9 (96). – 2012. – С. 116 – 120.
3. Куперман Ф.М. Морфизіологія рослин / Ф.М. Куперман – М.: Высшая школа - 1984. – 239 с.
4. Ничипорович А.А. Фотосинтетическая деятельность растений в посевах / А.А. Ничипорович – М.: 1961. – С. 9-13.
5. Ничипорович А.А. Некоторые принципы комплексной оптимизации фотосинтетической деятельности и продуктивности растений / Важнейшие проблемы фотосинтеза в растениеводстве // А.А. Ничипорович – М.: Изд.АН СССР – 1970 – С. 6-22.
6. Овчаров К.Е. Тайны зеленого растений / К.Е. Овчаров – М.: Наука - 1973. – 208 с.
7. Устенко Г.П. Фотосинтетическая деятельность растений в посевах, как основа формирования высоких урожаев / В кн.: Фотосинтез и вопросы продуктивности растений // Г.П. Устенко – М.: АН СССР. – 1963. –С. 37-70.
8. Чириков Ю.Г. Фотосинтез: два века спустя / Ю.Г. Чириков – М.: - Знания – 1981. – 192 с.

Список використаної літератури у транслітерації / References

1. Knyazyuk O. V. Fotosintetichna produktivníst' gíbridív kukuruzi v zalezhností víd strokív sívbi /O.V. Knyazyuk, V.G. Lipoviy // Zb. Naukovikh prats' BDAU - Belaya Tserkov' - Vip. 4 (80) -2010 - S. 41-45.
2. Knyazyuk O.V. Vpliv tekhnologíchnikh priyomív na fotosintetichnu produktivníst' gíbridív kukurudzi / O.V. Knyazyuk, V.G. Lipoviy, Í.F. Pídпалий // Zb. Naukovikh prats' BDAU. - Vip. 9 (96). - 2012. - S. 116-120.
3. Kuperman F.M. Morfiziologiya rasteniy / F.M. Kuperman - M. : Vysshaya shkola-1984.-239s.
4. Nichiporovich A.A. Fotosinteticheskaya deyatel'nost' rasteniy v posevak

A.A.Nichiporovich-M.-1961.-S.9-13.

5. Nichiporovich A.A. Nekotoryye aspekty kompleksnoy optimizatsii fotosinteticheskoy deyatel'nosti i produktivnosti rasteniye // A.A. Nichiporovich - M.:Izd.ANSSSR-1970-S.6-22.

6. Ovcharov K.Ye. Tayny zelenogo rasteniy / K.Ye. Ovcharov - M .: Nauka - 1973.-208s.

7. Ustenko G.P. Fotosinteticheskaya deyatel'nost' rasteniy v posevakh, kak osnova formirovaniya vysokikh urozhayev / V kn .: Fotosintez i voprosy produktivnosti rasteniy // G.P. Ustenko - M .: AN SSSR. - 1963.-S. 37-70.

8. Chirikov YU.G. Fotizintez: dva veka spustya / YU.G. Chirikov - M .: - Znaniya - 1981. - 192 s.

АНОТАЦИЯ

ФОТОСИНТЕТИЧЕСКАЯ ПРОДУКТИВНОСТЬ ОДНОВИДОВЫХ И СОВМЕСТНЫХ ПОСЕВОВ КУКУРУЗЫ З СОЕЮ / ЛИПОВЫЙ В.Г., КНЯЗИУК О.В.

Приведены результаты исследований по оценке влияния способов посева и удобрений на фотосинтетическую продуктивность совместных посевов кукурузы из соею.

Установлено, что наибольшая площадь ассимиляционной поверхности листьев (40,9 тыс.м²/га) была сформирована в период молочной спелости зерна при посеве в два ряда кукурузы + один ряд сои и внесение N₉₀P₉₀K₉₀. Максимальное значение фотосинтетического потенциала (2,81 млн.м²дн./га), получено на этих же вариантах опыта нужным в период цветения -молочной спелости.

Ключевые слова: продуктивность фотосинтеза, кукуруза, соя, совместные посевы, способы посева, удобрения.

ANNOTATIONS

PHOTOSYNTHETIC PRODUCTIVITY OF SINGLE AND JOINT GROPS OF CORN WITH SOY / LYPOVYI V.G., KNIAZIUK A. V.

The results of studies ave asseso to show the effect of methods of sowing and fertilizers on photosynthetic efficiency of common crops a maise and soybeans.

It was found that the greatest assimilation surface area of leaves (40,9 thousand m²/ha) was formed in the milk stage of grain at sowing two rows of maize + one row of soybean and the applying of N₉₀P₉₀K₉₀. The maximum value of photosynthetic potential (2,81 million m²dn./ha) is obtained under these options experience in the period of flowering and milk ripeness.

Key words: photosynthetic productivity, maise, soy, compatible crops, methods of sowing, fertilizer.

Авторські данні

Липовий Василь Григорович – канд. с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва, селекції та біоенергетичних культур Вінницького національного університету (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3 vasil.lipoviy@mail.ru.)

Князюк Олег Вікторович – канд. с.-г. наук, доцент кафедри біології Вінницького державного педагогічного університету (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32)